

FELHASZNÁLÓK ÉS HASZNÁLAT

Használat- és igényvizsgálat

96/315

FLOWERS, Louise: Non-users of the Upper Goulburn Library Service = Aust.Lib.J. 44.vol. 1995. 2.no. 67-85.p. Bibliogr. 18 tétel.

Upper Goulburn Library Service: kik nem használják a könyvtár szolgáltatásait?

Felmérés [forma]; Könyvtárhasználat; Regionális könyvtár

Az ausztráliai Upper Goulburn Regionális Könyvtári Szolgálat nagy földrajzi területet fed le, de ehhez képest kevesen használják. A vezetés úgy döntött, hogy a szolgáltatások jobb kihasználása érdekében adatokat gyűjt és felmérést készít azokról, akik nem használják a könyvtárat. A cikk ismerteti a felmérés munkatervét, lebonyolítását és eredményeit. Az eredményekből arra lehetett következtetni, hogy a jelenlegi nem-használók 55-78%-a potenciális használónak tekinthető. A jövőben ezért szélesebb körben kívánják propagálni a szolgáltatásokat, és több, új technológiára épülő szolgáltatás bevezetését tervezik.

(Autoref.)

96/316

HYLAND, Peter - WRIGHT, Lynne: Profile of patrons and their use of CD-ROM database in an academic library = Aust.Lib.J. 44.vol. 1995. 2.no. 90-100.p.

CD-ROM használat használói csoportok szerint egy egyetemi könyvtárban

CD-ROM; Felmérés -forma; Szolgáltatások használata

A cikk bemutatja az ausztráliai Wollongong egyetem könyvtárának CD-ROM használóiról készített statisztikai adatokat. A használók jellemzőiről tájékoztató adatokat a számítógépes információkeresési rendszer programja készítette, a keresési bejelentkezések alapján. A felhasználói profil adataihoz a következő kérdések tartoznak: a használó státusa (látogató, oktató vagy hallgató), tanszéki hovatartozás, a beiratkozás jellege (teljes idős, ill. részidős hallgató), nyelvterület (angol, ill. nem angol), végül az adatbázis használatának célja. A cikk bemutat néhány statisztikai jelentést, és megvizsgálja a megfigyelt jellemzőket. Ezen kívül irányelveket is közread a rendszer által készített adatok gyűjtésére és értelmezésére.

(Autoref. alapján)

96/317

NICHOLAS, Dave - COLGRAVE, Kate: Councilors and information: a study of information needs and information provision = Aslib Proc. 48.vol. 1996. 2.no. 37-46.p. Bibliogr.

Az önkormányzati képviselők információ-szükségelei és információellátása

Fenntartó szerv; Igénykutatás dokumentációs szolgáltatásokra; Vezetők tájékoztatása

A szerzők Nagy-Britannia kb. 25 ezer tanács-tagjának (önkormányzati képviselőjének) információhasználati szokásait mérték fel egy reprezentatív mintán. Áttekintik a téma szakirodalmát, a Maud bizottság 1967-es jelentésétől egy 1990-es parlamenti vizsgálóbizottság megállapításaiig, hangsúlyozva, hogy a helyzetet eddig kevésbé tárták fel, és hogy a tanácsstagokra zúduló információözön ellenére a tájékoztatásuk nincs megoldva. A kérdőíves felmérést egy 14 főre kiterjedő személyes kikérdezéssel egészítették ki. Az információszolgáltatók kiválasztásánál igénybe vették a brit könyvtáros egyesület jegyzékét

(Library Association List of Local Authority Information Sources), valamint más, kormányzati forrásokat.

A vizsgálat feltárta a tanácsstagok tájékozódásának leggyakrabban használt eszközeit (névjegyzékek, címtárak, pénzügyi adatok, konferencia-anyagok, a képzésre vonatkozó információ, szakértőkkel való konzultáció stb.). Kiderült, hogy minél tapasztaltabb a tanácsstag, annál több forrást használ fel a munkájában. A tanácsstag rendelkezésére álló források közül kiemelkednek a szakmai információs források (bizottsági jegyzőkönyvek és jelentések, a politikai pártok által terjesztett magazinok, hírlevelek és segédletek, kutatási jelentések és helyzetjelentések, helyi napi- és hetilapok, valamint a tanácsi választóközrészben és más tanácsstagoktól kapott szóbeli tájékoztatások).

Az elektronikus információtároló és -feltáró eszközök használata (személyi számítógép, e-mail) meglehetősen gyér, de hagyományos irattartó szekrényeket csaknem mindenütt használnak. A külső információforrások közül messze a helyi közkönyvtárat említették a legtöbben (és szolgáltatásait pontosnak találták). Egyéb igénybe vett külső szervezetek: lakossági tanácsadó iroda (Citizen's Advice Bureau), segélyügyi és állampolgári jogi szervezetek (pl. Race Equality Council), sőt olyan szervezetek is, mint a lakótelepeket támogató bizottság (Commission for New Towns), a parkokat felügyelő alapítvány (Parks Trust) vagy a vidéki műemlékvédelmi tanács (Council for the Preservation of Rural England). A londoni tanácsi kutatóközpont (London Research Centre) is szolgáltat adatokat, vállal kutatást, valamint végez tanácsadást a londoni kerületi önkormányzatoknak (amelyek fenntartják). Könyvtára dokumentumellátást is végez, valamint naponta küldi szét témafigyelő jegyzékeit (referátumokkal). A Local Government Chronicle által terjesztett LGC Net online adatbázis országos és helyi kormányzati információkat tár fel.

A tanácsstagok információellátását helyi irodák is segítik (ezek a szervezetek olykor más használók számára is szolgáltatnak információt) – általában 1-8 munkatárssal, heti 20-210 óra nyitvatartási idővel. Saját ismertető füzeteket adnak ki, néhol figyelőszolgálat, sajtókivágat-szolgáltatás is működik. Kézikönyvtárak változó nagyságú (a legnagyobb kötetszám 20 ezer volt, nem számítva egy ilyen szerepet is vállaló, 300

ezer kötetes közkönyvtárat). Egyes helyeken számítógépes, ill. CD-ROM adatbázisokat is használnak (pl. Dialog, Data-Star, ESA-IRS). Jelentékeny volt a könyvtárközi kölcsönzés igénybevétele. Sokan hasznosnak találták az új tanácsstagokat felkészítő tanfolyamokat.

(Mándy Gábor)

96/318

SÜHL-STROHMENGER, Wilfried: Die Erwartungen von Wissenschaftler(innen) an Informationsdienstleistungen und Informationsmanagement einer Universitätsbibliothek. Bericht von einer Erhebung an der Albert-Ludwigs-Universität Freiburg im Breisgau = Bibliotheksdienst. 30.Jg. 1996. 1.no. 23-46.p. Bibliogr. 8 tétel.

A kutatók elvárásai a tájékoztatási szolgáltatásokkal és az információ szervezésével kapcsolatban egy egyetemi könyvtárban. Beszámoló a freiburgi Albert-Ludwigs Egyetemen folytatott felmérésről

Egyetemi könyvtár; Felmérés [forma]; Igénykutatás könyvtári szolgáltatásokra; Kutatás információellátása; Kutató -mint olvasó; Szolgáltatások

A freiburgi Albert-Ludwig Egyetemen felmérték az oktatók elvárásait a könyvtár számítógépes információs szolgáltatásaival szemben.

Az egyetem számítógépes hálózata 1978-1991 között épült ki. Az InfoBase elnevezésű szerver közvetítésével az egyetem számtalan pontjáról elérhetők egyrészt a helyi, másrészt a külső adatbázisok. (A nemzeti bibliográfiák, könyvjegyzékek, folyóirat-katalógusok stb. mellett a szaktudományok adatbankjai: Biosis, GeoRef, PsycLIT Psyndex, Medline stb.) A Központi Könyvtár Információs Központjában 11 kutatóhely áll rendelkezésre, ahol az InfoBase hálózatába kapcsolt adatbázisokon kívül is elérhető számos más bibliográfiai adatbank. Az olvasóteremben berendezett PC-park lehetőséget ad a nem bibliográfiai számítógépes publikációk (pl. szöveges adatbázisok, multimédiák, oktatási programok stb.) használatára is. Akiben tehát készség van a számítógépes információkeresésre, annak számára az eszközök is rendelkezésre állnak. Igaz viszont, hogy a rendelkezésre álló

adatbázisok gazdagsága szakterületenként különböző: egyes szakok (orvostudomány, természettudományok, műszaki ismeretek, közgazdaságtudomány) részére sokkal gazdagabb számítógépes információszolgáltatás áll rendelkezésre, mint a szellemtudományok és a társadalomtudományok művelői számára. Különösen hátrányos helyzetben van e téren a filozófia, a történelem, a nyelvtudomány és a teológia.

1995 június-júliusában az egyetem 2200 tudományos munkatársának küldtek ki kérdőívet, ebből 859 érkezett kitöltve vissza (40%). A szakok közötti megoszlás megfelelt a személyi létszám tényleges arányainak.

A megkérdezettek többsége (75%) úgy véli, hogy a saját szakterületén megfelelő kínálatot nyújtanak a számítógépes információszolgáltatások, bár a hozzáférés lehetőségét csak 55% látja problémátlanak. A szellemtudományok és a társadalomtudományok terén is használhatók-e a számítógépes információk? A megkérdezettek 19%-a, (a filozófiai fakultások kutatóinak 30%-a) erősen kételkedik ebben. Az előbbiekből következik, hogy bár a megkérdezettek többsége (86%) a számítógépes információk szerepét saját szakterületén fontosnak tartja, a filozófiai és jogtudományi fakultások tagjainak nagy része viszont nem tartja különösen jelentősnek. A felmérésből kiderült, hogy a nyomtatott információhordozót jobban kedvelő kutatók aránya mindössze 18%. (A filozófiai fakultáson 30%). A kedvező nyilatkozatoknak azonban némileg ellentmond, hogy a legújabb kutatási eredményekhez való hozzájutást illetően csak 37% nevezte meg a számítógépes információszolgáltatást.

Kinek a feladata a hallgatók bevezetése a számítógépes információkeresésbe? Az oktatóké? Ez a kérdés megosztotta a válaszolókat: a megkérdezettek fele elfogadja, a másik fele elutasítja ezt a feladatot.

A megkérdezettek túlnyomó többsége (85%) már végzett önálló számítógépes keresést, a legtöbben (55%) az InfoBase használatával. Mivel az InfoBase a könyvtárban is és az egyetem más pontjain is használható, ebből az adatból a használat helyére nem lehet következtetni. Rajtuk kívül 16% keresett adatot a könyvtári információszolgáltatásban, 13% pedig a kari vagy intézeti könyvtárakban. Otthon csak 1,5% használt irodalomkereséshez számítógépet. Az igénybevevők 58%-a természetesnek tartja az Internet használatát is.

A könyvtár az elmúlt években sokat tett a számítógépes szolgáltatások fejlesztése érdekében. A megkérdezettek 85%-a szerint a jövőben még határozottabban tovább kell folytatnia az ilyen irányú tevékenységét. Mi a fontosabb: a hagyományos dokumentumok gyűjtése, őrzése és szolgáltatása vagy a számítógépes információszolgáltatás? A megkérdezetteknek csak 24%-a foglalt állást a hagyományos dokumentumok mellett.

A tájékoztatók („info-specialisták”) tevékenységével nem teljesen elégedettek az egyetem dolgozói. 40% úgy látja, hogy nem ismerik eléggé a használók információigényeit, 44% pedig gyakrabban is használná az eszközöket, ha a tájékoztató könyvtárosok megengednék nekik.

A felmérés tanulságaként a következőket állapították meg:

- Szükség lenne célirányos információszolgáltatásra, amely brosúrákon, elektronikus postán és személyes kapcsolatokon keresztül segítené a használókat. A szakreferensek ilyen irányú tevékenységét meg kell erősíteni.

- Ki kell építeni a számítógép használatának oktatását, a számítógépes információkeresésbe való bevezetés gyakorlatát.

- Az egyéni használóknak több segítséget kell nyújtani.

(Katsányi Sándor)

Lásd még: 243

Olvasáskutatás

96/319

DELIN, Catherine R. - DELIN, Peter S. - CRAM, Laura: Patterns and preferences in recreational reading = Aust.Lib.J. 44.vol. 1995. 3.no. 119-131.p. Bibliogr.

Szórakoztató irodalom: olvasási szokások és ízlések

Olvasásvizsgálat

Dél-Ausztrália Egyetemén (University of South Australia, Adelaide) dolgozó pszichológus, szociológus kollégák 90 egyetemi hallgatót

és 178 felnőtt városi lakost kérdeztek ki olvasási szokásairól, illetve ezeket néhány demográfiai, szociológiai és személyiséglélektani jellemzőjükkel vetették egybe.

Mint bevezetőjükben utalnak rá, az olvasást világszerte visszaszoruló tevékenységként írják le, de alapvető kutatásokat csak évtizedekkel korábban végeztek (Berelson, 1949 és Kling, 1982). A szerzők korábban az önsegítő irodalom keresettségét kutatták, eredményeik szerint az ilyen könyveket olvasók képzetebbek, jobban élvezik az életet, kevésbé deprimáltak, de az EPI (Eysenck Personality Inventory) skálán magasabb neurotikus pontszám jellemzi őket.

A tárgyalt vizsgálat céljai között a hallgatói és a lakossági minta összevetése, az olvasói preferenciák felderítése, valamint a személyiségjellemzők és az olvasási szokások közötti összefüggések felderítése álltak. Eszközként egy kérdőívet és három attitűdskálát alkalmaztak.

A minta (90 egyetemi hallgató és 178 felnőtt, városi lakos) fele érettségizett, 20%-nak főiskolai vagy egyetemi diplomája volt, 10%-a a legszegényebb réteghez tartozott, 7% egyedül élt, de a válaszolók több mint 2/3-a olyan háztartásban lakott, ahol kettőnél többen élnek együtt, négyötöd legalább havonta egyszer olvas, s a teljes minta átlagban évente 21 könyvet olvasott el. (Egy könyvet már olvasottnak minősítettek, ha a megkérdezett legalább egyharmadát elolvasta.)

Az eredményekből az derült ki, hogy általában a nők több időt szentelnek az olvasásra, mint a férfiak, az életkor előrehaladtával növekszik az olvasásra fordított idő, de a legtöbb könyvet mégiscsak a 26-40 évesek generációja olvasta el a vizsgált időszakban.

A kedvelt olvasmányok kategóriáit tallózva megállapítják, hogy az ismeretterjesztő és tudományos művek, a történelmi regények, a szerelmes történetek, továbbá a vallás, a hobbi, a fantázia és a háztartással kapcsolatos tudnivalók jelentik az olvasói érdeklődés legfontosabb csomópontjait. Horrorrt és okkult könyveket csak az egyetemi hallgatók vallottak be az utolsó olvasmányaik között.

Egy váratlan összefüggésre is fény derült: az olvasásra fordított idő gyenge egészségi állapottal állt egyenes arányban. A férfiakat inkább a hobbi jellegű olvasmányokkal és a közvetlen tanulással lehet jellemezni, a nőket pedig az ügyességet fejlesztő és szerelmes könyvek vonzották, a hallgatók értelemszerűen több tudomá-

nyos könyvet vettek kezükbe, s az alacsony jövedelműek körében a misztikus irodalomnak is volt keresettsége.

Az életrajzot, önéletrajzot kedvelők EPQ (Eysenck Personality Questionnaire) skáláján a hazugság faktor (a társadalmi kívánatosság mértéke) magas pontszámmal volt jellemezhető, a történelmet és a politikát olvasók extravertáltak minősültek, a hobbit olvasók kevésbé tűntek segítőkésznek, a horrort kedvelők érzelmi támogatást keresnek és a pszichotikus skálán is magas a pontszámuk.

Az olvasás gyakran a menekülés eszköze, kikapcsolódást, családi, otthoni együttlétet feltételez, másodsorban élvezetet jelent. Általában negatív összefüggést mutat az extravertióval, és végül ugyancsak fontos motívum az egyre nagyobb tudás megszerzése. Mindkét csoportban jelentős mértékű volt a kikapcsolódó jellegű olvasás.

A 60 év feletti több időt fordítanak az olvasásra, de az elolvasott könyvek száma csak kevés haladta meg a 26-40 évesek teljesítményét, akik viszont szélesebb érdeklődési skáláról tettek bizonyosságot. Az elolvasott művek kategóriáinak elemzése után nyilvánvaló, hogy a tanulás, a műveltség fontosabb a fiatalok számára, holott ők már az elektronikus médiával nőttek fel.

Az olvasók figyelmét maguk a szerzők is nyomtatékosan felhívják arra, hogy a fenti kutatás egy elméletileg nem különösen előkészített, felderítő jellegű vizsgálat volt, amelynek eredményeit (már csak a vizsgálati minta fogyatékosai miatt is) csak további, longitudinális jellegű kutatással kiegészítve lehetne megalapozottnak tekinteni.

(Nagy Attila)

Lásd még 328, 332

Használók képzése

96/320

BRUCE, Christine Susan: Information literacy: a framework for higher education = Aust.Lib.J. 44.vol. 1995. 3.no. 158-170.p. Bibliogr. 31 tétel.

Információs jártasság: a felsőoktatás feladatai

Használók képzése -felsőoktatásban; Információtechnológia; Továbbképzés

Az információs jártasság kérdése már sok éve foglalkoztatja a könyvtáros társadalmat. Ezen ismeretek fontosságát ma már a felsőoktatásban is elismerik. A cikkben felvázolt elméleti keret összefoglalja a téma fontos elemeit, elsősorban az oktatók és a vezetés számára. A tanulmány három fontos területet vizsgál: az információs jártassági oktatás lehetséges eredményeit (felvázolva a jártasság jellemzőit), az oktatás természetét és a felelősök (pl. tájékoztatási szolgáltatások, oktatók, személyzeti fejlesztők, tanulási tanácsadók) potenciális szerepét a személyzet és a hallgatók felkészítésében.

(Autoref.)

INFORMÁCIÓELŐÁLLÍTÁS, -MEGJELENÍTÉS ÉS -TERJESZTÉS

Audiovizuális, elektronikus, optikai információhordozók

Lásd 241-242, 255, 258, 278, 286, 292, 316, 327

Kommunikációs technikák

96/321

PAGELL, Ruth A.: The virtual reference librarian: using desktop videoconferencing for distant reference = *El.Libr.* 14.vol. 1996. 1.no. 21-26.p.

A virtuális referenz-könyvtáros: számítógépes video-konferencia távoli tájékoztatásra

Egyetemi könyvtár; Tájékoztató munka; Távközlés; Videotechnika

A cikk érdeklődésének központjában a kis-számítógépekre épülő videokonferencia áll, amely a számítógép, a multimédia és a távközlés „összeházasítására” épül. A videokonferenciát jelenleg a kereskedelmi életben az üzleti utazások kiváltására, a felsőoktatásban pedig távoktatásra használják. A cikk az Emory Egyetem (Atlanta, GA) két intézménye (Center for Business Information és Goizueta Business School) közötti videokonferencia-kapcsolat létrehozását ismerteti, amelyet távoli referenz-szolgáltatásra kívántak felhasználni, beleértve a konzultációt, a dokumentációt, a képzést és a CD-ROM adatbázisok megosztását. A cikk röviden vázolja a szükséges technológiát, ismerteti az Emory egyetem kísérleteit, és tárgyalja azokat a megfontolandó szempontokat, amelyek elengedhetetlenek a könyvtárak vagy tájékoztatási központok videokonferencia-alkalmazásainak sikeres megvalósításához.

(Autoref.)

Lásd még 274, 298

KÖNYVTÁRGÉPESÍTÉS, KÖNYVTÁRÉPÜLET

Könyvtárgépesítés általában

96/322

FURNESS, Karen L. - GRAHAM, Margaret E.: The use of information technology in special libraries in the UK = *Program.* 30.vol. 1996. 1.no. 23-37.p. Bibliogr. 17 tétel.